DE MONETIS, ET RE NVMARIA, LIBRI DVO:

QVORVM PRIMVS ARTEM CVDENDAE MONETAE: SECVNDVS VERO QVAESTIONVM MONETARIARVM DECISIONES CONTINET.

HIS ACCESSERVNT TRACTATVS VARII ATQVE VTILES, NECNON CONSILIA, SINGVLARESQVE ADDITIONES, tam veterum, quàm Neotericorum Authorum, qui de Monetis, earundemque valore, liga, pondere, poteſtate, mutatione, variatione, falſitate, ac ſimilibus ſcripſerunt.

Quorum omnium Catalogum pagina duodecima indicat.

AVTHORE ET COLLECTORE CLARISS. VIRO RENERO BVDELIO RVREMVNDANO, IC. NECNON REVERENDISS. atque Illuſtriſs. Principis ac D. Domini Erneſti Electoris Colonien. Bauariæ Duc. &c. Monetarum, tam Rhenenſium, quàm Vveſtphalicarum Archiepiſcopalium Præfecto.

CVM SVMMARIIS ET INDICE COPIOSO.

Todo este libro conforme con el expurg. de 1632.

Andres Alendo

y conforme al de 1640 por comision del Sto. Off.o

Alonso de llano

COLONIAE AGRIPPINAE,
APVD IOANNEM GYMNICVM,
SVB MONOCEROTE.
ANNO M. D. LXXXXI.

CVM PRIVILEG. CAES. MAIEST. AD SEXENNIVM.

Francisco Maldonado

Bibl.
BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA
COLL. SOC. IESV SALM. EX DONO REGVM

REVERENDISSIMIS ATQVE ILLVSTRISSIMIS, REVERENDIS ATQVE ILLVSTRIBVS, GENEROSIS, NOBILIBVS, MAGNIFICIS, AC PRVDENTISSIMIS, S. ROM. IMPERII QVATVOR ELECTORIBVS, RHENI, ET VVESTPHALICI INFERIORIS CIRCVLORVM PRINcipibus, & Dominis potentiſſimis, &c. iugi obſeruantia ſibi colendiſſimis.

OMNES artes tam liberales, quam illiberales, & mechanicas, partim iucunditatis & voluptatis, partim vero vtilitatis cauſſa adinuentas, & literarum monumentis poſteritati relictas, ac ad nos ita propagatas eſſe, ego controuerſia carere exiſtimo, Reuerendiſſimi atque Illuſtriſſimi, Reuerendi, Illuſtres, & Generoſi Principes, ac D. Domini Clementiſſimi atque benigniſſimi, &c. Eo enim cauſſa impulſiua, operationes, finis & effectus earundem ſpectant atque referuntur. Ita fit quod tam ſeptem liberales artes, quam tres Facultates illæ ſuperiores & præeminentes, omnium Nationum ſcriptis & voluminibus quaſi incomprehenſibilibus ampliores & illuſtriores redditæ proſtent, noſtriſque ſtudijs & cõmunibus vtilitatibus appoſitiſſime inſeruiant. Sic, vt rem vno atque altero exemplo commonſtrem, de agricultura apud Græcos quinquaginta, apud Latinos vero vltra decem Scriptores referunr Columella & M. Varro de re ruſtica: de mercatura & mercatoribus elegantem tractatum collegit Beneuenutus Stracha I.C. Aconitan. De Republica libros noſtro tempore ſex edidit latinos Ioann. Bodinus, vir doctiſſimus & exercitatiſſimus. De re metallica (vt propius ad noſtram materiam veniamus) quædam ſcripſit C. Plinius ſecundus, venarum perſcrutandarum, metallorumque conficiendorum rationes quaſdam explicans, vti ex recentioribus alij quoque inueniuntur, qui huic rei operam non indiligentem nauarunt. De re demum metallica duodecim collegit libros, inſignis raræque eruditionis & induſtriæ vir Georg. Agricola, de menſuris & ponderibus libros decem, & de precio metallorum ac monetis libros vere aureos tres. Tum de Monetis & ponderi-

CATALOGVS TRACTATVVM ET CONSILIORVM OMNIVM, QVI HOC OPERE CONTINENTVR.

RENERI Budelij, de Arte cudendæ Monetæ, Lib. I. pag. 1.
Ren. Budelij Quæſtionum monetariarum Liber II. 161.
Alberti Bruni, de augmento & diminutione monetarum. 353.
Iohan. Aquilæ, de Poteſtate & vtilitate monetarum. 413.
Bilibaldi Pirckheymeri, de Priſcorum numorum æſtimatione. 440.
Martini Garati Laudenſis, de Monetis. 445.
Franciſci Curtij, de Monetis. 455.
Ioan. Regnaudi Auenionẽſis, de Monetis, & num debeat inſpici valor tempore contractus, vel ſolutionis, vel moræ. 462.
Collegij Papienſis Conſilium in materia augmenti monetarum. 465.
[redacted]
Didaci Couarruuias Veterum numiſmatum collatio, cum his, quæ modò expenduntur, publica & Regia auctoritate percuſſa. 578.
Mamerani, Priſcæ monetæ ad huius noſtri temporis diuerſas aliquot Nationum monetas ſupputatio. 661.
Henrici Hornmanni Diſputatio monetarum, in diſcuſſione contentionum crediti & ſolutionis. 667.
Franciſci de Aretio Conſil. 11. 674.
Et Conſil. 12. 679.
Antonij Rubei Conſil. 148. 681.
Ludouici Romani Conſil. 123. 683.
Nicolai Euerardi Conſil. 78. 689.
Et Conſil. 105. 699.
Iacobi Menochij Conſil. 48. 702.
Et Conſil. 138. 718.
Elberti Leonini Conſil. 31. 724.
Iohan. Cæphali Conſil. 31. 730.
Mariani Socini Conſil. 145. 790.
Et Conſil. 298. 791.
Henningij Goeden Conſil. 77. 792.
Iohan. Bodini caput 3. lib. 6. de Republica, quod inſcribitur, de Re Numaria. 734.
Domini de Maleſtroict, Reg. Maieſt. Gall. Conſiliarij, paradoxa. 746.
Iohan. Bodini, de Augmento & decremento auri & argenti: & quomodo ei occurrendum ſit, quo reſpondetur Paradoxis D. de Maleſtroict: iam recenter ex Gallico idiomate in Latinum ſermonem tranſlata, vnà cum præment. paradox. 751.
D. Mynſingeri Obſeruat. 1. Centur. 4. cum Annotationibus D. Alciati ad l. cùm quid. ſi cert. peta. 795.
Matthæi Bois I. V. D. Additiones.

DICTIONVM ET VOCABVLORVM QVORVNDAM MINVS VSITATORVM EXPLICATIO.

A.

A Simpliciter poſita, denotat ſummam.

Acus, ſeynd Streichnadeln/ quæ ad probandum aurum & argentum Lydio lapidi atteruntur.

Additamentum aureum vel argenteum, gülden oder ſilbern zuſatz.

Aes luteum, gelb Kupffer.

Aes Cyprium, rot Kupffer.

Aloi vel alloi idem quod liga, das inwendig gehalt des Golds oder Silbers.

Aloiſare, nobis eſt metalla inter ſe commiſcere, hoc eſt, die Metallen vndereinandern vermiſchen/ verſchicken.

Aloiſatio, eſt mixtura, eine ſchickung.

Ampullæ vitreæ, gläſern Kölbger/ darinnen das Silber vom Gold durch ſtarck waſſer abgeſondert wirdt.

Anglos voco Latinè, quos Germanicè Engelſch/ appellamus, quorum 19. faciunt in pondere vnciam Colonienſem, & 20. vnciam Troſicam.

Aqua fortis, aqua valens, aqua Chryſulca, indifferenter ſtarck waſſer dicitur.

Argyrocopos dicitur Monetarius, qui Monetis cudendis præeſt.

Argyrocopium, officina in qua moneta cuditur.

Argyropium, locus vbi numiſmata cuduntur.

Argentum magis pretioſum, ſiue copulatum, eſt puriſſimum, ſcilicet 12. denariorum.

Auri ſummitas, abſolutiſſima eſt probitas, & ad culmen 24. Caractorum excocta.

Aurum vel argentum coticula explorare, Goldt oder Silber auff dem Streichſteyn verſuchen oder probieren.

B.

Bacillus ferreus, ein Eyſen/ damit man etwas durch oder herauſſer ſchlecht/ ein Stecheyſen propriè, oder Brecheyſen dici ac nominari poterit.

Batillus ferreus, eſt quoddam receptaculum ignis, quo pruna, hoc eſt, carbo ardens colligitur, ad palæ ſimilitudinem.

Batillum ferreum, eyſene Schauffel.

Beſſis, marcam ſignificat, hoc eſt, pondus octo vnciarum, quaſi medietas vulgaris libræ.

Binæ ſextulæ Caractos denotant, & ita 24. binæ ſextulę cum 24. Caract. cõueniunt.

Bonitas Monetæ intrinſeca, conſiſtit in liga & pondere, im gehalt vnnd gewicht.

Bonitas Monetæ extrinſeca conſiſtit in valuatione ſiue indicatura, in werdierung der Güldẽ oder Silbern pfenningen.

Bracteolæ ſunt tenues virgulæ, ſua ſponte plicabiles, quibus etiam bractearij inaurare ſolent, infra lamina.

C.

Caractum, Caractus, Ceratium, ein Carat

DE MONETIS, ET RE NVMARIA, LIBER PRIMVS,

AVCTORE RENERO BVDELIO
RVREMVNDANO, I. C.

SVMMARIA.

1 Monetæ cudendæ ſcientia difficilis eſt & intricata.
2 Verborum prior, rerum poſterior eſt interpretatio.
3 Moneta vnde dicatur.
4 Moneta habetur iſtius, cuius eſt imago & inſcriptio.
5 Pecuniam percutere poſſe, magnus honor cenſetur.
6 Principum effigies numis inſigere, laudabile iudicatur.
7 Monetis Sanctorũ imagines imprimũtur.
8 Colonia Agrippina, quare tres coronas numis imprimat.
9 Magorum III. corpora, vnde & quo pacto Coloniam per Reinboldum Archiepiſcopum tranſuecta fuerint.
10 Monetæ monent nos certi alicuius precij.
11 Inſcriptiones in monetis ob res in bello feliciter geſtas.
12 Inſcriptiones periculoſis temporibus factæ.
13 Magiſtri monetales notulis quibuſdam vtuntur.
14 Monetæ definitio largè ſumpta.
15 Aereos numos vti quondam, ita & hodie quoque cudi.
16 Aerarium, & Tribuni ærarij, qui dicãtur.
17 Aeris appellatione antiquitus omnis moneta continebatur.
18 Aerei numi etiam hodie in multis locis cuduntur.
19 Aerei numi tẽpore obſidionis ciuitatis Traiectenſis percuſſi, eorundemq; formæ.
20 Orichalcei numi quondam fabricati.
21 Plumbei numi olim percuſſi fuerunt.
22 Ferrei numi aliquando cuſi.
23 Ferri cõmixtio cũ reliquis metallis dificilis.
24 Stannum alijs metallis inimiciſſimum exiſtit, nec facilè cum ijs commiſcetur.
25 Stannum cum alijs metallis poſſe commiſceri, Couarruuij ſententia eſt.
26 Stanneam materiam, vti quondam Syracuſis, ita & noſtro tempore factam.
27 Nouesij ſtanneam monetam recenter percuſſam, & qualis ea fuerit.
28 Nouesium miſerrimè per Hiſpan. militem expugnatur.
29 Electrum quid ſit, vnde etiã numi confecti.
30 Numos ex corio aliquando fabricatos.
31 Numos ex corio, cortice, & ſale poſſe cõfici.
32 Princeps damnum ſua occaſione illatũ ſubditis, tenetur reſarcire.
33 Coreaceam monetam quondam percuſſam oſtenditur.
34 Chartaceam monetam quondam & noſtro tempore factam.
35 Monetam ex puro aut mixto auro, vel argento probam fieri.
36 Triumuiri erant apud Romanos Præfecti monetis.
37 A.A.A.F.F. literæ, quid denotent.
38 S.C. in numis quid velint literæ.
39 Triumurorum munus olim quale fuerit.
40 Falſam monetã cudentiũ pœna, remiſſiuè.
41 Numus vnde dicatur, & quomodo ſcribat.
42 Moneta legem ſui valoris à Superioritate accipit.
43 L. 1. ſſ. de empt. explicata.
44 Numi acceptio eſt duplex.
45 Pecunia cur ita vocitata.
46 Pecuniæ appellatione quæ contineantur.
47 Pecunia & largè, & ſtrictè accipitur.
48 Pecunia inter mobilia numeratur.

DE MONETIS, ET RE NVMARIA RENERI BVDELII RVREMVN. I.C.

LIBER SECVNDVS,

QVAESTIONVM MONETARIARVM DECISIONES CONTINENS.

Nunc primùm in lucem editus.

COLONIAE AGRIPPINAE,
APVD IOANNEM GYMNICVM,
SVB MONOCEROTE.
ANNO M. D. LXXXXI.
CVM PRIVILEG. CAES. MAIEST. AD SEXENNIVM.

DE MONETIS, ET RE NVMARIA, VARII

TRACTATVS

ADMODVM VTILES, NEC-NON CONSILIA, SINGVLARESQVE ANNOTATIONES, DIVERSORVM AVTHORVM QVI DE MONETIS, EARVNDEMQVE VALORE, LIGA, PONDERE, Poteſtate, Mutatione, Variatione, Falſitate, ac ſimilibus, ſcripſerunt, & reſponderunt.

Omnia nunc primùm ſic collecta.

Cum Summarijs, & Indice copioſo.

COLONIAE AGRIPPINAE,

Apud Ioannem Gymnicum, ſub Monocerote.

ANNO M. D. LXXXXI.

Cum Priuilegio Caſ. Maieſt. ad ſexennium.